

Az urali bagoly tömeges megjelenése Magyarországon 1906/07. telén.

IRTA SCHENK JAKAB.

Attól a törekvéstől vezéreltetve, hogy most a midőn van kiterjedt megfigyelő hálózatunk, minden feltünőbb madármozgalmat lehetőleg tüzetesen megismerjük és a jövő ornithologiai kutatás, nevezetesen az ornithologiai történetírás számára megörökítsünk, az urali bagoly nagobbmértvű megjelenésének első hírére mindjárt megtettük az idevágó intézkedéseket, hogy ennek a nálunk ritkább fajnak ezt a mozgalmát megrögzíthessük. Az első híreket a budapesti praeparáló intézetektől kaptuk, a melyek az ily mozgalmak legérzékenyebb jelző készülékei; ide kerül mindaz, a mit a vadászember ritkának tart s minék az elejtését a praeparált madárral óhajtja megörökíteni.

Értesítettük a mozgalomról megfigyelőinket s fölhívásokat tettünk közzé több elterjedt folyóiratban,*) a melyek főként a természet-tudományok iránt érdeklődő közönségnek szólnak, hogy kísérjék figyelemmel a mozgalmat és küldjék hozzánk idevágó tapasztalataikat. Ez az országos fölvétel nem is maradt eredménytelen, s mint látni fogjuk, nemesak az idei mozgalom megismerésére adott kimerítő anyagot, hanem egyúttal az urali bagoly hazai fészkelési területeinek és földrajzi elterjedésének ismeretét is lényegesen kibővítette.

Természetes dolog, hogy az ilyen szokatlannul tömeges fellépés valószínű okait a mozgalom idejében sokkal biztosabban lehet megállapítani, mint később s ezért erre is ki kell terjeszkedni. Ehhez azonban szükséges, hogy legalább főbb vonásaiban ismerjük az urali bagoly eddigi földrajzi elterjedését és eddigi fészkelőterületét hazánkban. Ebből a célból a következő jegyzékben az 1906/07. évi adatok mellett felsorolom az eddigi összes előfordulásokat, a melyek tudomásomra jutottak.

*) Fogadják ezen a helyen is a M. O. K. közönetét a fölhívások szives közléséért.

Das massenhafte Erscheinen der Uraleule in Ungarn im Winter 1906/07.

VON JAKOB SCHENK.

Von dem Bestreben geführt, jetzt, wo wir über ein ausgebreitetes Beobachtungsnetz verfügen, über jede auffallendere Bewegung in der Vogelwelt möglichst genaue Daten einzuziehen und dieselben für die zukünftige Forschung, namentlich für die ornithologische Geschichtschreibung aufzubewahren, veranlassten wir bei der ersten Kunde über das massenhaftere Erscheinen der Uraleulen sofort das Nötige, um die Bewegung dieser bei uns selteneren Art zu fixieren. Die ersten Berichte erhielten wir aus den Präparatorien zu Budapest, welche die empfindlichsten Signalstationen solcher Bewegungen sind: hieher gelangt alles, was der Jäger als selten anpricht, an dessen Erlegung er durch den präparierten Vogel erinnert werden will.

Unsere Beobachter wurden von der Bewegung verständigt und ausserdem liessen wir in mehreren verbreiteten Zeitschriften,* welche hauptsächlich an das Publikum gerichtet sind, welches sich für Naturwissenschaften interessiert, Aufrufe ergehen, die Bewegung zu beobachten und die diesbezüglichen Erfahrungen an die U. O. C. einzusenden. Diese Landesaufnahme blieb auch nicht erfolglos und wie wir sehen werden, ergab dieselbe nicht nur für die Erkenntnis der heurigen Bewegung ein erschöpfendes Materiale, sondern auch eine bedeutende Bereicherung unserer Kenntnis über die Brutplätze und geographische Verbreitung der Uraleule in Ungarn.

Selbstverständlich können die wahrscheinlichen Ursachen eines solchen massenhaften Auftretens in der Zeit der Bewegung viel sicherer bestimmt werden, als später und müssen wir deshalb auch diese Frage berühren. Dazu ist aber notwendig, dass wir die bisherigen Brutplätze und Verbreitungsgrenzen der Uraleule in Ungarn wenigstens ihren Hauptzügen nach kennen. Zu diesem Zwecke gebe ich in dem nachfolgenden Verzeichnisse neben den Daten von 1906/07 auch alle bis-

* Empfangen dieselben auch an dieser Stelle den Dank der U. O. C. für die zuvorkommende Publikation der Aufrufe.

hogy ilyen módon minél világosabb képet nyerjünk az urali bagolynek hazánkban való előfordulásáról.

A földrajzi elterjedés szemléltető bemutatása érdekében az adatokat az ismert földrajzi területek szerint s ezek keretén belül az ugyanez ismert zónák szerint csoportosítottam. A forrásokat a számos ismétlés miatt rövidítésekkel jelölöm; először adom ezek jegyzékét, utánuk pedig az előfordulási és fészkelési adatokat.

Források jegyzéke. — Quellennachweis.

<i>B. Á.</i>	= BUDA ÁDÁM. Coll. ornith. et manuscript.	<i>K. K.</i>	= KUNSZT KÁROLY; manuscript.
<i>B. B.</i>	= BODNÁR BÉLA; manuscript.	<i>Kr. N.</i>	= DR. KRAMMER NÁNDOR; manuscript.
<i>B. Bert.</i>	= BODNÁR BERTALAN; manuscript.	<i>L. A.</i>	= DR. LENDL ADOLF; manuscript.
<i>Bielz</i>	= BIELZ E. A. Die Fauna der Wirbeltiere Siebenbürgens. Nagyszeben 1888.	<i>L. D.</i>	= LINTIA DÉNES: Adatok az urali bagoly biológiájához etc. Természettud. Füzetek XXVIII. Temesvár 1904. p. 97; Coll. ornith. et manuscript.
<i>B. J.</i>	= BÁRÁNYOS JÓZSEF; manuscript.	<i>L. Gy.</i>	= LOSSONCZY GYULA; manuscript.
<i>C. Fr.</i>	= CERVA FRIGYES; manuscript.	<i>M. E.</i>	= MALESZEVICS EMIL; manuscript.
<i>Ch. I.</i>	= CHERNEL ISTVÁN: „Aquila“ XIV.	<i>M. G.</i>	= MENESDORFER GUSZTÁV; manuscript.
<i>Cs. J.</i>	= CSATÓ JÁNOS: Über die Vögel von Alsófehér und Hunyad. Zeitschrift f. d. g. Ornith. II. 1885. p. 420; Coll. ornith. et manuscript.	<i>M. Gy.</i>	= DR. MADARÁSZ GYULA: Magyarország Madarai. Budapest, 1899—1903. p. 208. et manuscript.
<i>Cz. E.</i>	= CZYNK EDE: Az urali bagoly, „Aquila“ IV. p. 150 et manuscript.	<i>M. I.</i>	= MEDRECZKY ISTVÁN; manuscript.
<i>D. G.</i>	= DÉNES GÉZA; manuscript.	<i>M. J.</i>	= GRÓF MAJLÁTH JÓZSEF; manuscript.
<i>F.</i>	= FRIVALDSZKY IMRE: Jellemző adatok Magyarország Faunájához. A Magyar Tud. Akad. évkönyvei XI. kötet, IV. drb. Pest 1865. p. 10, 24.	<i>M. L.</i>	= MOLNÁR LAJOS; manuscript.
<i>F. A.</i>	= FEKETE ANDOR; manuscript.	<i>M. V.</i>	= MAUKS VILMOS; manuscript.
<i>F. D.</i>	= FÉNYES DEZSŐ; manuscript.	<i>N. J.</i>	= NAGY JENŐ: Az urali bagoly elterjedése Erdélyben. Kézirat; megjelenik az Erdélyi Múzeum-Egylet évkönyveiben. — Manuscript: erscheint in den Jahrbüchern der Erdélyer Museum-Vereinigung.
<i>F. Gy.</i>	= FELDMANN GYULA; manuscript.	<i>N. L.</i>	= NOZDROVICZKY LAJOS; manuscript.
<i>Friv.</i>	= FRIVALDSZKY JÁNOS: Aves Hungariae. Budapest 1891.	<i>N. Ö.</i>	= NESNERA. ÖDÖN; manuscript.
<i>G. A.</i>	= GAMMEL ALAJOS; manuscript.	<i>O. K.</i>	= OSZTIÁN KÁLMÁN; manuscript.
<i>G. M.</i>	= GAJDÁCS MIHÁLY; manuscript.	<i>Pet.</i>	= PETÉNYI J. S. Madártani Töredékek. Földolgozta CSÖRGEY TITUS. Budapest. 1903.
<i>H. E.</i>	= HAUSMANN ERNŐ; manuscript.	<i>P. Gy.</i>	= PAWLAS GYULA; manuscript.
<i>Hr. S.</i>	= HRABÁR SÁNDOR: Az urali bagoly fészkelése hazánkban. Természettud. Közölny 1903. p. 523.		
<i>K. E.</i>	= DR. ZILAHÍ KISS ENDRE; manuscript.		

herigen Daten über das Vorkommen, welche mir zu Wissen kamen, um auf diese Weise ein je klareres Bild über das Vorkommen der Uraleule in Ungarn zu erhalten.

Um die geographische Verbreitung augenscheinlicher machen zu können, gruppierete ich die Daten nach den bekannten geographischen Gebieten und im Rahmen dieser nach den ebenfalls bekannten Zonen. Die Quellen bezeichne ich wegen der vielfachen Wiederholungen durch Abkürzungen; erst gebe ich das Verzeichnis dieser und dann die Daten über das Brüten und Vorkommen.

- R. B.* = RÁCZ BÉLA: manuscript.
R. E. = Dr. RÖSSLER E. Popis ptica hrvatska Fauna. Glasnik XIV. 1902.
R. F. = ROSONOWSKY FRIGYES: manuscript.
R. I. = RÉPÁSZKY ISTVÁN: manuscript.
Sz. B. = SZÜTS BÉLA: manuscript.
Sz. G. = SZIKLA GÁBOR: manuscript.
Sz. K. = SZABÓ KÁLMÁN: manuscript.
Sz. L. = SZEMERE LÁSZLÓ: manuscript.
Sz. Z. = Dr. SZILÁDY ZOLTÁN. Coll. ornith. Collegii Nagyenyed. A nagyenyedi collégium 1848
- T. B.* = TÓTH BÉLA; manuscript.
Tsch. I—VI. = R. V. v. TSCHUSI ZU SCHMIDHOPFEN: Jahresb. d. Com. f. ornith. Beob. Stationen Österreich-Ungarns, 1—VI.
W. A. = WACHENHUSEN ANTAL; Coll. ornith. et manuscript.
Zeyk = ZEYK MIHÁLY: hátrahagyott kéziratái; — hinterlassene Manuscripte.

Az urali bagoly előfordulási adatai Magyarországon 1907 június 1-ig.
Die Daten des Vorkommens der Ural-Eule in Ungarn bis 1. Juni 1907.

Horvát dombvidék. — Kroatisches Hügeland.

Oct. 27. 1899. Gospič. <i>R. E.</i>	Sept. 15. 1899. Zágráb. <i>R. E.</i>
Mai. 30. 1891. Ogulin. <i>R. E.</i>	Mai. 7. 1885. Sljeme. <i>R. E.</i>
Nov. 30. 1887. Petrinja. <i>R. E.</i>	Nov. 26. 1885. Turobolje. <i>R. E.</i>
Mart. 5. 1895. Petrinja. <i>R. E.</i>	Nov. 26. 1899. Bozsjakovina. <i>R. E.</i>
Mart. — 1889. Sziszek. 3 drb; 3 St. <i>N. L.</i>	Nov. 16. 1889. Novoselec. <i>R. E.</i>
Mart. 22. 1898. Ujgradiska. <i>M. Gy.</i>	Dec. 20. 1897. Dezsánovác. <i>M. Gy.</i>
Oct. 14. 1896. Diakovár. <i>R. E.</i>	Igen sok } 1893. Ivanopolje. <i>N. L.</i> Sehr viele }
Mart. 16. 1895. Károlyváros. <i>R. E.</i>	— 1894. Daruvár. 8 drb; 8 St. <i>N. L.</i>
Dec. 28. 1899. Samobor. <i>R. E.</i>	Sept. 1897. Vrani kamen. <i>N. L.</i>
Sept. 13. 1879. Bregana. <i>R. E.</i>	Fésszel } Nistet } — Dolnji Miholjac. <i>M. J.</i>
Oct. 5. 1869. Zágráb. <i>R. E.</i>	Mart. 22. 1888. Novi dvori. <i>R. E.</i>
Nov. 21. 1870. Zágráb. <i>R. E.</i>	Jan. 24. 1888. Mihovljan. <i>R. E.</i>
Mai. 12. 1877. Zágráb. <i>R. E.</i>	Dec. 26. 1889. Opeka. <i>R. E.</i>
Jan. 20. 1886. Zágráb. <i>R. E.</i>	Oct. 16. 29, Nov. 16. 1889. Komar. <i>R. E.</i>
Oct. 21. Dec. 4. 1887. Zágráb. <i>R. E.</i>	1875/76 telén 8 drb. } Im Winter 1875/76 8 St. } Varasd. <i>Tsch. III.</i>
Oct. 20. 1889. Zágráb. <i>R. E.</i>	Nov. 10. 1881. Varasd. <i>R. E.</i>
Dec. 27. 1894. Zágráb. <i>R. E.</i>	Jan. 24. 1884. Varasd. <i>R. E.</i>

Dunántúli dombvidék. — Hügeland j. d. Donau.

Oct. 30. 1906. Csáktornya. <i>L. A.</i>	Mart. 5. 1907. Zalamegye. <i>B. B.</i>
Nov. 20. 1906. Somogytarnóca. <i>R. F.</i>	Jan. 14. Febr. 3. 1907. Kőszeg. <i>Ch. I.</i>
Júl. 20. 1890. Lábod. <i>Friv.</i>	Jan. 16. 1907. Jaák 3 drb; 3 St. <i>Ch. I.</i>
Nov. 3. 1906. Pécs. <i>B. B.</i>	Dec. 19. 1906. Szombathely. <i>L. A.</i>
1905/06 telén 1 drb. } Im Winter 1905/06 1 St. } Bakonak. <i>N. L.</i>	1904/05 telén 1 drb. } Im Winter 1904/05 1 St. } Molnaszeesöd. <i>M. L.</i>
Mart. 5. 1906. Kebele. <i>N. L.</i>	

Nagy Alföld. — Grosse Tiefebene.

1904/05 telén 5 drb. } Im Winter 1904/05 5 St. } Temeskubin. <i>M. G.</i>	Nov. 15. 1905. Temesvár. <i>N. J.</i>
1904/05 telén előfordult } Kam im Winter 1904/05 vor } Antalfalva. <i>T. B.</i>	Nov. 9. 1904. Vadászerdő. <i>W. A.</i>
— két példány a bélyei múzeumban. } 2 Exemplare im Biedmuseum zu } Bélye. }	Nov. — 1906. Temesrékás, 3 drb; 3 St. <i>N. Ö.</i>
Oct. 26—Nov. 11. 1904. ca 15 drb, ca 15 St. } Temesvár. <i>W. A.</i>	Oct. 20. 1904. Kádár. <i>L. A.</i>
	Oct. 18. 1906. Végvár. <i>R. T.</i>
	Nov. 22. 1904. Buziás. <i>L. A.</i>

Nov. 22. 1890. Hódmezővásárhely 1 drb; 1 St.
B. Bert.

— 1903. Hódmezővásárhely 2 drb; 2 St.
B. Bert.

1906/07 telén 1 drb
Im Winter 1906/07 1 St. } Hódmezővásárhely, *B. Bert.*
Jan. 5. 1907. Battonya, *N. Ö.*

Apr. 25. 1897. *Arad. W. A.*

Febr. 5. 1907. Pankota, *N. Ö.*

Jan. 28. 1907. Ternova, *N. Ö.*

Nov. 17. 1906. Gerlai erdő, *G. M.*

Febr. 5. 1907. Gerlai erdő, *G. M.*

Fészkel } *Gerlai erdő, G. M.*
Nistet }

Sept. 18. 1904. Békésgyula, *Kr. N.*

Dec. 18. 1896. Csegőd pusztja, *L. A.*

Oct. 18, 25. 1904. Feketegyőrös, *L. A.*

Febr. 1—28. 1907. Szerep ^{több példány} _{mehrere Exemplare} } *R. B.*

Nov. 20. 1904. Debreczen, *L. A.*

Febr. 1907. Nyiregyháza, *N. J.*

Febr. 9. 1907. Mátészalka, *N. J.*

Jan. 29. 1907. Fehérgyarmat, *L. A.*

Dec. 11, 12. 1906. Csenger, *C. Fr.*

Dec. — 1906. Szinyérváralja, *L. Gy.*

1907 elején } Szinyérváralja, *L. Gy.*
Anfang 1907. }

Dec. 1. 1906. Bodrogszerdahely, *R. F.*

Dec. 24. 1906. Nagyhalász, *N. J.*

1906/07 telén 3 drb } *Czéke, M. I.*
Im Winter 1906/07 3 St. }

1906/07 telén 2 drb } *Leányvár, M. J.*
Im Winter 1906/07 2 St. }

Fészkel } *Leányvár, M. J.*
Nistet }

1906/07 telén 2 drb } *Perbenyik, M. J.*
Im Winter 1906/07 2 St. }

Nov. 9. 1904. Nyirmada, *L. A.*

Mart. 17. 1907. Mándok, 2 drb; 2 St. *R. I.*

Mart. 2. 1907. Csap, *M. I.*

Mart. 25. 1907. Lasztomér, *Sz. L.*

Mart. 18. 1907. Ungpinkőcz, *M. I.*

Jan. 17. 1905. Szobráncz, *L. A.*

Jan. 14. 1907. Dióska, *M. I.*

Mart. 2. 1907. Bozos, *M. I.*

Sept. 15. 1906. Némethi, *M. I.*

Dec. 25. 1896. Ungvár, *L. A.*

Febr. 13. 1897. Ungvár, *L. A.*

Jan. 8, 14, 15. Febr. 1907. Ungvár, 5 drb;

5 St. *M. I.*

Keleti hegyvidék. — Östliche Erhebung.

Jan. 12. 1904. Ujmoldova, *M. Gy.*

Mart. 1. 1907. Ujmoldova, *N. J.*

Apr. 23. 1907. Ujmoldova, *L. D.*

Aug. 1. 1904. *Károlyfalva, L. D.*

Aug. 14. 1904. *Károlyfalva, juv. M. Gy.*

Aug. 21. 1904. *Károlyfalva, M. Gy.*

Dec. 10, 19. 1906. *Károlyfalva, N. J.*

1901 tavaszán } *Padina Matej, N. J.*
Im Frühjahr 1901 }

Apr. 4. 1902. *Padina Matej, 5 pulli L. D.*

Apr. 25. 1902. *Padina Matej, L. D.*

Oct. 19. 1905. *Padina Matej, N. J.*

Apr. 28. 1906. *Padina Matej, L. D.*

Aug. 8. 1906. *Padina Matej, N. J.*

Fészkel } *Allion-hegység, F.*
Nistet }

Nov. 26. 1904. Forotik, *N. J.*

Dec. 1. 1906. Nagyszurduk, *B. B.*

Nov. 27. Dec. 4, 24. 1903. Oraviczabánya,
M. Gy.

Oct. 12. Nov. 19. 1904. Oraviczabánya, *N. J.*

Mart. 19. 1905. Oraviczabánya, *N. J.*

Sept. 22. 1906. Oraviczabánya, *M. Gy.*

Nov. 18. 1906. Oraviczabánya, *L. D.*

Mai 10. 1906. *O. ariczabánya pull. L. D.*

Mart. 3, 6. 1907. Oraviczabánya, *L. D.*

Jún. 29. 1904. *Stájerlak pull. L. D.*

Sept. 25. 1906. Karánsebes, *L. A.*

Előfordul } *Retyezát, Bielz.*
Kommt vor }

Nov. 24. 1906. Merisor, *N. Ö.*

Aug. 27. 1906. *Petrozsény, B. J.*

Febr. 17. 1907. Kisszurduk, *B. J.*

Nov. 1902. ^{több} } *Bukovecz, Sz. K.*
^{mehrere} }

Előfordul } *Ruszká, Bielz.*
Kommt vor }

Előfordul } *Ruszkáhegy, Pot.*
Kommt vor }

Jan. 10. 1907. Guraszáda, 2 drb; 2 St. *N. Ö.*

Június 1906. *Nagypestény ad. et juv. K. K.*

Mart. 3. 1907. Nagypestény, *C. Fr.*

Oct. 11. 1892. Réa, *B. Á.*

Jan. 18, 30. 1907. Réa, *B. Á.*

Jan. 26. 1903. Vajdahunyad, *N. J.*

1845-ig 5 drbot talált } *Stetter Déva, Cs. J.*
Bis 1845 fand } *Stetter 5 St.*

— 1844. Déva, *Friv.*

Apr. 12. 1903. *Déva, N. J.*

Jan. 1. 1907. Déva, *N. Ö.*

Mart. 1. 1903. Hátszeg, *B. Á.*

Oct. 28. 1861. Rus, *Cs. J.*

Febr. 12. 1862. Rus, *B. Á.*

Oct. 30. 1863. Rus, *B. Á.*

Sept. 26. 1861. Oláh Brettye, *B. Á.*

Nov. 24. 1906. Piski, *F. D.*

Sept. 14. 1885. Alvincz, *Tsch. IV.*

Dec. 17. 1854. Koneza, *Friv.*

Előfordul } *Nagyszeben* } *déli erdeiben.*
Kommt vor } } *in den südlichen Wäldern.*

Bielz.

Oct. 28. 1861. Rüssz, *Friv.*

Oct. 11. 1906. Szentágota, *H. E.*

Febr. 8. 1907. Szentágota, *H. E.*

Osszel és télen } *Kállbor, Cz. E.*
Im Herbst und Winter }

Apr. 19. 1890. Vajdaréese, *Cz. E.*

- Oct. 4. 1885. Fogaras. *Cz. E.*
 Oct. 23. 1887. Fogaras. *Tsch. VI.*
 Oct. 29. 1889. Fogaras. *Cz. E.*
 Aug. 3. 1906. *Töresvár. H. E.*
 Aug. 3. 1906. *Barezarozsnyó. H. E.*
 Aug. 12. 1906. *Barezarozsnyó. 2 jny. H. E.*
 Előfordul }
 Kommt vor } Veresmart. *Bielz.*
 Febr. 23. 1899. Nagyajta. *M. Gy.*
 Dec. 4. 1902. Hidvég. *N. J.*
 Febr. 2. 1905. Hidvég. *Ch. J.*
 Febr. 20, 27. 1905. Hidvég. *N. J.*
 Dec. 18. 1906. Brassó. *H. E.*
 Jan. 22, Mart. 6, 12, 21. 1907. Brassó. *H. E.*
 Febr. 8, 27. 1907. Tömösi szoros. *H. E.*
 Fészkelt }
 Nistet } *Tömösi szoros. H. E.*
 Febr. 21. 1907. Derestyé. *H. E.*
 Előfordul }
 Kommt vor } *Türkös. Bielz.*
 Jan. 18. Febr. 11. 1907. Türkös. *H. E.*
 Fészkelt }
 Nistet }
 Előfordul }
 Kommt vor } *Ósánczi szoros. H. E.*
 Oct. 4. 1906. Sepsiszentgyörgy. *L. A.*
 Apr. 4. 1907. *Nagyborosnyó. H. E. ♂, ♀*
 Mart. 29. 1907. Nyén. *H. E.*
 Sept. 18. 1906. Zágón. *H. E.*
 Oct. 21. 1906. Csomakörös. *H. E.*
 Jul. 2. 1906. *Kovászna. H. E.*
 Sept. 3. Oct. 16. 1906. *Kovászna. H. E.*
 Mart. 24. Apr. 19. 1907. *Kovászna. H. E.*
 Dec. 8. 1906. Zabola. *L. A.*
 Mart. 1. Apr. 3. 1907. *Zabola. H. E.*
 Oct. 10. 1906. Gurahoncz. *N. Ö.*
 Jul. 26. 1906. *Acsueza. F. D.*
 Oct. 1906. *Acsueza. N. Ö.*
 Febr. 18. 1848. Diód. *Zeyk M.*
 Mart. 12. 1903. Gyulafehérvár. *N. J.*
 Oct. 11. 1904. Gyulafehérvár. *Aqu.*
 Oct. 13. 1906. Gyulafehérvár. *N. J.*
 Ap. 9. 1907. *Gyulafehérvár. C. Fr.*
 Oct. 14. 1846. Alsógöld. *Sz. Z.*
 Nov. 1. 1894. Alsógöld. *Cs. J.*
 Febr. 15. 1884. Felenyed. *Sz. Z.*
 Oct. 10. 1885. Felenyed. *Sz. Z.*
 Febr. 6. 1888. Felenyed. *Sz. Z.*
 Dec. 10. 1906. Felenyed. *Sz. Z.*
 Dec. 25. 1843. Nagyenyed. *Sz. Z.*
 Nov. 10. 1846. Nagyenyed. *Sz. Z.*
 Apr. 17. 1847. *Nagyenyed. Sz. Z.*
 Febr. 18. 1848. Nagyenyed. *Sz. Z.*
 Febr. 6. 1888. Nagyenyed. *Cs. J.*
 Előfordul }
 Kommt vor } *Székásvölgy. Bielz.*
 Nov. 17. 1900. Marosujvár. *N. J.*
 Nov. 1. 1906. Segesvár. *H. E.*
 Febr. 7. 1905. Székelykeresztúr. *L. A.*
 Apr. 17. 1907. *Homoródoklánd. H. E.*
 Sept. 27. Nov. 9. 1906. Csikszereda. *II. E.*
 Nov. 20. 1906. Csikszentmárton. *H. E.*
 Febr. 12. 1905. Kászonaltíz. *N. J.*
 Jan. 19. 1907. Kézdivásárhely. *H. E.*
 Apr. 20. 1907. *Kézdivásárhely. H. E.*
 Junius 1903. *Magyargyerőmonostor. N. J.*
 Aug. 20. 1906. *Sólyomtelke. N. J.*
 Mart. 29. 1907. Gyalu. *Ch. I.*
 Nov. 1904. *Vista. Aqu.*
 Nov. 21. 1902. Magyarnádasd. *Ch. I.*
 Nov. 14. 1906. Magyarnádasd. *N. J.*
 Nov. 7. 1902. Szucság. *Ch. I.*
 Jan. 4. 1907. Csűrűlye. *N. J.*
 Mai. 9. 1903. *Kajántó. N. J.*
 Febr. 16. 1907. *Kajántó. N. J.*
 Nov. 23. 1900. Kolozsvár. *N. J.*
 Nov. 1. 1902. Kolozsvár. *N. J.*
 Nov. 7. 1906. Kolozsvár. *N. J.*
 Nov. 14. 1906. Kolozsvár. *Ch. I.*
 Aug. 1904. *Mikes. Ch. I.*
 Nov. 3. 1902. Szamosfalva. *N. J.*
 Febr. 4. 1907. Györgyfalva. *N. J.*
 Sept. 18. Dec. 16. 1906. Torda. *N. J.*
 Jan. 10. 1907. Szentgothárd. *M. Gy.*
 Mart. 10. 1907. Szentgothárd. *B. J.*
 Jan. 30. 1907. Mezőzáh. *N. J.*
 Dec. 23. 1902. Nagysármás. *N. J.*
 Oct. 22. 1906. Mezőszakáll. *N. J.*
 Mart. 20. 1907. Marosvásárhely. *Sz. G.*
 Oct. 28. 1904. Szászrégen. *Aqu.*
 Elég gyakori }
 Ziemlich häufig } (1885.) Görgényszentimre.
Tsch. IV.
 Febr. 16. 1907. Szováta. *B. J.*
 Aug. 7. 1906. *Gyergyócsomafalva. H. E.*
 Aug. 20. 1906. *Borszék. G. A.*
 Mai. 24. 1899. *Élesd. M. Gy.*
 Mart. 19. 1903. Hadad. *Ch. I.*
 Nov. 10. 1906. Hadad. *L. A.*
 Jan. 14. 1907. Hadad. *C. Fr.*
 Dec. 1902. Zsibó. ^{első, azóta minden évben} _{erste, seitdem jeden Winter} } *F. A.*
 1906/7 telén 6 drb }
 Im Winter 1906/7 6 St. } *Zsibó. F. A.*
 Apr. 20. 1903. *Zsibó. N. J.*
 Dec. 2, 16. 1906. *Zsibó. F. A.*
 Jan. 3, 4. 1907. *Zsibó. F. A.*
 Mart. 12. 1907. Sülelmed. *N. J.*
 Mart. 11. 1907. Rettég. *L. A.*
 1904/5 telén kb. 20 drb }
 Im Winter 1904/5 ca 20 St. } *Bethlen. K. E.*
 1906/7 telén sok }
 Im Winter 1906/7 viele } *Bethlen. K. E.*
 Mart. 2. 1907. Felsőilosva. *C. Fr.*
 Febr. 24. Mart. 12, 20. 1907. Felsőilosva. *Sz. G.*

Nov. 28. 1904. Kerlés. *L. A.*
 Nov. vége Ende } 1906. Naszód. első } *O. K.*
 erste }
 Mart. 20. 1907. Bilak. *C. Fr.*
 Apr. 7. 1907. Bilak. *C. Fr.*

Jan. 1907. Naszód. sok } *O. K.*
 viete }
 Mart. 15. 1907. Besztercze, 2 drb (St.). *B. B.*
 Aug. 27. 1906. Nagybánya. *N. J.*

Északi hegyvidék. — Nördliche Erhebung.

Nov. 28. 1904. Gödöllő. *L. A.*
 Előfordul }
 Kommt vor } Kékkő. *Pet.*
 Jan. 29. 1907. Losoncz. *M. E.*
 Febr. 17. 1907. Rimaszombat. *B. J.*
 Dec. 29. 1906. Erdőbénye. *L. A.*
 Dec. 5. 1906. Dolha. *B. B.*
 Mart. 1. 1905. Huszt. *L. A.*
 Gyakrabban előfordul }
 Kommt öfter vor } Máramarosmegye. *F.*
 Nov. 5. 1906. Kovarez. *R. Fr.*
 Oct. 1. 1906. Neczpál. *R. Fr.*
 Gyakori }
 Häufig } Besztercebánya. *Pet.*
 Előfordul }
 Kommt vor } Besztercebánya. *F.*
 Nov. 12. 1840. Breznóbánya. *Pet.*
 Nov. 1844. Breznóbánya. 3 drb (St.) *Friv.*
 Dec. 18. 1907. Kövi. *B. B.*
 A 60-as években ősszel többször }
 In den 60-er Jahren im Herbst }
 mehrmals } Rozsnyó. *Tsch. III.*
 1871—1884 között csak egyszer }
 Zwischen 1871—1884 nur einmal } Igló. *Tsch. III.*
 Előfordul }
 Kommt vor } Kassa. *Pet.*
 Mart. 3. 1907. Abaujbeszter. *B. B.*
 Jan. 3, 20. Febr. 5. Mart. 4, 7. 1907.
 Tavarna. *Sz. B.*
 Mai. 1. 1907. Tavarna. *Sz. B.*

Febr. 4. 1907. Homonna. *L. A.*
 Jan. 3. 1907. Jósza. *B. B.*
 Febr. 4. 1882. Zemplénszanna. *Friv.*
 Oct. elején }
 Anfang } 1906. Gerény. *M. I.*
 Jul. 1902. Nagyláz. idején }
 heuriges }
 Junges } *Hr. S.*
 Dec. 18. 1907. Perecseny. *M. I.*
 Mart. 13. 1907. Nagyberezna. *L. A.*
 1906/7 (telén 1 drb. }
 Im Winter 1906/7 1 St. } Csertész. *M. I.*
 Febr. 6. 1907. Turjaremete. *M. I.*
 Jun. 1889. Runahavas 2 juv. *D. G.*
 Apr. 5. 1903. Ökörmező. *N. J.*
 Apr. 2. 1903. Felsőszinevér. *Ch. I.*
 Oct. eleje }
 Anfang } 1878. Nozdrovicz. *N. L.*
 Oct. 1837. Stola. *Pet.*
 Jan. 23. 1907. Felka 2 drb (St.) *F. Gy.*
 Nov. 22. 1882. Sarpanyecz. *Tsch. I.*
 Apr. 9. 1907. Tátraháza több darab }
 mehrere St. } *M. U.*
 Mai. 23. 1907. Tátraháza. *M. V.*
 Apr. vége }
 Ende } 1907. Som. 2 drb (St.) *P. Gy.*
 Előfordul }
 Kommt vor } Eperjes. *Pet.*
 Előfordul }
 Kommt vor } 1887. Bártfa. *Friv.*
 Nov. 19. 1906. Sztropkó. *L. A.*
 Jun. vége }
 Ende Juni } 2 juv. }
 2 juv. } 1902. Ugar. *Hr. S.*

Az adott anyag alapján az utolsó 70 év alatt — 1837-től 1907-ig — Magyarországon kimutathatólag összesen 400-nál több urali baglyot figyeltek meg vagy ejtettek el; ezekből az utolsó egy évi időtartamra — 1906 júniusától 1907 júniusáig — közelítőleg 190 darab esik, tehát az összeseknek szinte a fele. A lelőhelyek száma összesen 213; ezeknek a számához ugyancsak a megjelölt egy évi időtartam 101-el, tehát szintén majdnem a felével járult hozzá.

Ezek a statisztikai adatok az urali bagoly idej megjelenésének kétségtelen invázió jellegét adnak. Csak azt a kérdést kell még eldönteni, vajjon északi költözők révén emelkedett-e ez a szám oly magasra, vagy pedig honi példányok révén? Erre nézve természetesen először azt a kérdést kell tisztázni, vajjon fészkel-e nálunk az urali bagoly oly mennyi-

Auf Grund des hier gegebenen Materiales wurden in den letzten 70 Jahren — von 1837 bis 1907 — in Ungarn nachweislich insgesamt über 400 Uraleulen erlegt oder beobachtet, von diesen entfallen auf die letzte Jahresdauer — vom Juni 1906 bis Juni 1907 — nahezu 190 Stück, d. i. beinahe die Hälfte aller Daten. Die Anzahl der Fundorte beträgt 213; in dieser Zahl ist der oben bezeichnete Zeitraum von einem Jahre mit 101 Stationen, also ebenfalls nahezu mit des Hälfte vertreten.

Diese statistischen Daten verleihen dem heurigen Erscheinen der Uraleule unzweifelhaft den Charakter einer Invasion. Es muss nur noch die Frage entschieden werden, ob sich diese Zahl durch das Erscheinen von Wintergästen so stark erhöhte, oder aber, ob es einheimische Exemplare waren? Diesbezüglich muss natürlich vorerst die Frage

ségben, hogy ily rendkívüli helyváltoztatással — fészkelő helyéről az alacsonyabb vidékekre — ekkora számban eláraszthassa az országot? Együttal lehetőleg el kell dönteni azt a kérdést is, vajjon ily nagy számban való előfordulása lassú áttelepedés eredménye e vagy pedig már régebben is gyakori volt nálunk az urali bagoly. Mert pl. NAGY JENŐ (l. c.) szerint az urali bagolynak mai elterjedése Erdélyben körülbelül egy századig tartott áttelepedés eredménye, s ezt a felfogást tényleg igazolni látszik mindig nagyobb és nagyobb számban való előfordulása. Már 1904/05 telén is nagyobb mérvű téli előfordulást lehetett megállapítani. 1906/07 telén pedig a valósággal imponáló 190 példányra szökkent fel a megfigyelt urali bagolyok száma.

Evvel szemben tekintetbe kell venni azt, hogy hazánk szélesebb körű ornithologiai átkutatása csak alig két évtized óta folyik. Az előtt csak egyes vidékek voltak képviselve egyes kiválóbb régi ornithologusaink révén, a kik közül azonban kevés működött éppen azokon a területeken, a hol az urali bagoly is előfordul. Ehhez lényegesen hozzájárult a praeparáló intézetek hiánya, úgy hogy az elejtettek száma túlnyomó részben nem került nyilvánosságra. Főleg pedig hiányzott a központi intézet, mely egy cél érdekében egyesítette volna a megfigyelőket s ezeken kívül az ahhoz értő közönséget is felhívta volna ily jelenség tüzetesebb megfigyelésére.

De már PETÉNYI — tehát 1855 előtt — azt mondja, hogy az urali bagoly nem ritka nálunk, pedig éppen Erdélyben alig volt munkatársa. ezt az állítást egész váratlanul megerősíti a nagyenyedi Collegium 1848 előtti, elpusztult gyűjteményének jegyzéke, melyet Dr. SZILÁDY ZOLTÁN kutatott fel. Ebben öt urali bagolyról van említés téve az 1843, 1846—1848 évek-ből, köztük egyet április 18-án, tehát a költés időszakában ejtettek el. Ezek közül négy példány Nagyenyedről való, az ötödik pedig Gáldról 1846-ból. Ide sorolható még ZEYK

entchieden werden, ob die Uraleule in Ungarn auch wirklich in solcher Menge brütet, dass durch einen solch ausserordentlichen Ortswechsel — von den Brutplätzen in die tiefer gelegenen Gebiete — das Land in solcher Anzahl überschwemmt werden kann? Es muss zugleich auch die Frage womöglich entschieden werden, ob ein Vorkommen in solcher Anzahl das Resultat einer langsamen Übersiedelung ist, oder aber, ob die Uraleule auch früher schon häufig in Ungarn zu finden war. Nagy EUGEN NAGY (l. c.) z. B. wäre die heutige Verbreitung der Uraleule in Erdély das Resultat einer nahezu hundertjährigen Übersiedelung und diese Auffassung scheint das Vorkommen in stetig grösserer Anzahl auch zu bekräftigen. Schon im Winter 1904/05 konnte ein Vorkommen in grösserer Anzahl konstatiert werden und im Winter 1906/07 erreichte die Anzahl der beobachteten Uraleulen schon die wirklich imponierende Höhe von 190 Stück.

Dem gegenüber muss in Betracht gezogen werden, dass die ornithologische Durchforschung Ungarns auf einer ausgedehnteren Basis erst kaum seit zwei Dezennien im Gange ist. Vordem waren nur einzelne Gebiete durch einige unserer hervorragenden älteren Ornithologen vertreten, von welchen ebenfalls nur wenige eben auf jenen Gebieten forschten, auf welchen auch die Uraleule vorkommt. Sehr viel trug dazu auch der Mangel an Präparier-Instituten bei, so dass die grösste Anzahl der erlegten Exemplare nicht zur Öffentlichkeit gelangen konnte. Hauptsächlich aber fehlte das centrale Institut, welches die Beobachter im Verfolgen eines Zieles vereint hätte und ausser diesem auch das dazu befähigte Publikum zur eingehenderen Beobachtung einer solchen Erscheinung aufgefordert hätte.

Aber schon PETÉNYI betont es — also schon vor dem Jahre 1855 — dass die Uraleule bei uns nicht selten ist, trotzdem er eben in Erdély kaum einige Mitarbeiter hatte, und findet diese Behauptung eine ganz unerwartete Bestätigung durch das Verzeichnis der vernichteten Vogelsammlung vor dem Jahre 1848, des Collegiums von Nagyenyed, welches von Dr. ZOLTÁN v. SZILÁDY aufgefunden wurde. In diesem finden sich fünf Uraleulen aus den Jahren 1843, 1846—1848, eine wurde sogar am 18. April, also in der Brutperiode

adata 1848-ból és CSATÓ JÁNOS (i. h.) feljegyzése, mely szerint STETTER V. 1845-ig öt darabot kapott Déváról.

Nagyenyeden, a hol a 40-es évek óta szinte szakadatlanul folyik a megfigyelés CSATÓ JÁNOS és a Collegium révén, a mai állapotok majdnem változatlanul ugyanazok, mint voltak a 40-es években. CSATÓ JÁNOS 1882-ben ca 30 éves tapasztalatokra támaszkodva azt írja, hogy ritka ugyan, de azért évenként előfordul; dr. SZILÁDY ZOLTÁN pedig azt az értesítést adta, hogy minden télen hoznak 1—2 példányt a Collegium számára, többnyire a felenyedi erdőkből. Déván STETTER óta ugyan nem működött ornithologus, de azért ismerünk innen származó példányokat s környékén szintén elég gyakori; a közeli Ruson a 60-as évek elején szintén elég gyakori volt BUDA ÁDÁM adatai értelmében. Horvátországból már a 70-es évek elején kerültek egyes példányok a zágrábi múzeumba, s ezek közül az egyik májusból, tehát a költési időszakból való, 1875/76. telén pedig Varasdon 8 példányt ejtettek el. Rozsnyón a 60-as években többször fordult elő, Beszterezében PETÉNYI szerint gyakori volt s Breznóbányáról 1844-ben 3 példányt kapott a Nemzeti Múzeum.

Tény dolog, hogy kiesiny ez a történeti anyag, de a meglevőnek az a tanúsága, hogy ott, a hol megfigyelők voltak, ott az urali bagoly már ca 70 évvel ezelőtt sem volt ritka madár s hogy mégis oly aránytalanul kevés adatunk van a korábbi évekből, azt a kevés megfigyelő és a praeparáló intézetek hiánya mellett jó részben az elnyomatás szomorú korszakának is kell tulajdonítani, a mikor tudvalevőleg tilos volt a fegyvertartás. Mindezek azt idézték elő, hogy a tömegesebb téli megjelenések nem kerültek nyilvánosságra, pedig hogy már azelőtt is voltak ilyenek, azt egyrészt a varasdi 8 példány 1875/76 téléről, másrészt az a tény bizonyítja, hogy a zágrábi múzeumba 1889 őszén 7 példányt küldtek.

erlegt. Vier Exemplare stammen von Nagyenyed, das fünfte von Gáld, aus dem Jahre 1848. Hieher kann auch noch das Datum von ZEYK aus dem Jahre 1848 gezogen werden und die Note von JOHANN V. CSATÓ (l. c.), laut welcher W. STETTER bis zum Jahre 1845 fünf Exemplare aus Déva erhielt.

In Nagyenyed, wo die Beobachtung infolge der Tätigkeit JOHANN V. CSATÓ'S und des Collegiums seit den 40-er Jahren fast ununterbrochen fortlanerte, sind die heutigen Verhältnisse fast unverändert dieselben, wie in den 40-er Jahren. JOHANN V. CSATÓ gibt im Jahre 1882 auf beinahe 30-jährige Beobachtungen gestützt an, dass die Uraleule zwar selten sei, aber jährlich vorkomme und Dr. ZOLTÁN V. SZILÁDY berichtet, dass in jedem Winter 1—2 Exemplare für die Vogelsammlung des Collegiums gebracht werden, meistens aus den Wäldern von Felenyed. In Déva war zwar seit STETTER kein Ornithologe tätig, doch wissen wir von hier vorgekommenen Exemplaren und ist die Uraleule in der Umgebung ebenfalls ziemlich häufig: in dem nahen Rus war dieselbe laut den Beobachtungen von ÁDÁM V. BUDA in den 60-er Jahren ebenfalls ziemlich häufig. Aus Kroatien besitzt das Museum in Zágráb schon vom Anfange der 70-er Jahre einige Exemplare, von welchen eines im Mai, also in der Brutzeit erlegt wurde; im Winter 1875/76 aber wurden in Varasd allein 8 Exemplare erlegt. In Rozsnyó kam dieselbe in den 60-er Jahren öfter vor, in Beszterezében war sie nach PETÉNYI häufig und aus Breznóbánya erhielt das National-Museum im Jahre 1844 drei Exemplare.

Dieses historische Materiale ist unleugbar gering, doch ergibt es dennoch die Tatsache, dass dort, wo Beobachter waren, die Uraleule auch vor ca 70 Jahren kein seltener Vogel war und dass wir aus den früheren Jahren trotzdem so unverhältnismässig wenig Daten besitzen, ist neben dem Mangel an Beobachtern und Präparier-Instituten zum guten Teil auch dem traurigen Zeitalter der Unterdrückung zuzuschreiben, während welchem das Halten von Waffen bekanntermaassen verboten war. All dies brachte es mit sich, dass die massenhafteren Erscheinungen im Winter nicht zur Kenntnis gelangen konnten, dass es aber auch schon früher solche gab, wird einerseits durch die 8 Exemplare im Winter 1875/76 in Varasd

A hiányos adatok alapján nem lehet egész határozottan eldönteni, hogy az urali bagoly mai elterjedése nem-e mégis fokozatos áttelepedés eredménye, de az ilyen áttelepedési mozgalom nem szokott egyszerre, hirtelenül megszűnni s így a jövő kutatások nyomán majd véglegesen eldönthetjük a kérdést. A történeti anyagra támaszkodva az a meggyőződés, hogy az utolsó század alatt ilyen áttelepedés nem történt.

Az urali bagoly fészkeléséről PETÉNYI még nem ír semmit, a mi annál feltűnőbb, mert a Nemzeti Múzeum tojás-gyűjteményében (FRIVALDSZKY: *Aves Hungariae*) van egy 1851-ben április 24-én Pukkanczon, Bars megyében szedett tojás, a mely tehát még PETÉNYI életében kerülhetett a Múzeumba. Lehet, hogy idevágó jegyzetei elvesztek. Dr. MADARÁSZ GYULA nem vette fel „*Magyarország Madarai*” című munkájába, mert nem találta egészen megbízhatónak. A tojáson levő felírás szerint TAUSCHER (bizonyára TAUSCHER GYULA, PETÉNYI sógora) gyűjtötte azt, odvasfában „*Fukkanz*”-on; méretei 52×42.2 mm., tehát tényleg urali bagoly tojása. Mindazonáltal szintén úgy tartom, hogy nem lehet egész biztosan megállapított fészkelési esetnek venni; a tojáson levő felírás szerint „*Fukkanz*” a lelőhely, ilyen község pedig Magyarországon nincs; FRIVALDSZKY könyvében „*Pukkancz, Bars megye*” szerepel, csak hogy Bars megyében szintén nincs ilyen község s nincs is adat rá, hogy milyen jogon változtatta meg a lelőhely nevét és milyen alapon helyezte azt Bars megyébe.

A második esetet FRIVALDSZKY IMRE említi. Jellemző adatok stb. (l. a források jegyzékét) munkájának 10. és 24. lapjain. Előbbi helyen ezt írja: „tél idején hazánk felső megyéit is meglátogatja, hol néha el is nyaral és költ”, utóbbin pedig, hogy az Allion hegységben — csak az Orsova melletti hegyet gondolhatom — egész családra akadt, „midőn éppen

bewiesen, anderseits dadurch, dass das Museum in Zágráb im Herbst 1889 sieben Exemplare erhielt. Auf Grund des lückenhaften Materiales kann es zwar nicht ganz bestimmt entschieden werden, ob die heutige Verbreitung der Uraleule nicht dennoch ein Resultat allmählicher Übersiedelung ist, doch pflegt eine solche Übersiedelungs-Bewegung nicht plötzlich auf einmal aufzuhören, weshalb die Frage auf Grund der zukünftigen Beobachtungen schliesslich doch endgültig erledigt werden kann. Auf das historische Materiale gestützt, hege ich die Überzeugung, dass eine solche Übersiedelung im letzten Jahrhundert nicht stattfand.

Über das Brüten der Uraleule berichtet PETÉNYI noch nichts, was umso auffallender ist, da die Eiersammlung des National-Museums (FRIVALDSZKY: *Aves Hungariae*) ein Ei dieser Art besitzt, welches am 24. April 1851 in Pukkancz, Kom. Bars gefunden wurde und daher noch zu PETÉNYI's Lebzeit in das Museum gekommen sein dürfte. Möglich, dass seine diesbezüglichen Notizen verloren gingen. Dr. JULIUS v. MADARÁSZ nahm diesen Fall ebenfalls nicht in sein Werk „*Magyarország Madarai*” auf, da er ihm nicht vollkommen glaubwürdig erschien. Laut der auf dem Ei befindlichen Aufschrift wurde dasselbe von TAUSCHER — jedenfalls JULIUS TAUSCHER, PETÉNYI's Schwager — in „*Fukkanz*” in einer Baumhöhle gefunden; die Masse betragen 52×42.2 mm., weshalb es sich jedenfalls um ein Ei der Uraleule handelt. Trotzdem glaube ich jedoch, dass das Brüten durch diesen Fall nicht als ganz sicher angenommen werden kann; laut der Aufschrift ist der Fundort „*Fukkanz*”, doch ist in Ungarn keine Ortschaft dieses Namens; bei FRIVALDSZKY heisst es „*Pukkancz, Kom. Bars*”, doch gibt es auch im Kom. Bars keine Ortschaft dieses Namens, auch gibt es keinen Anhaltspunkt dafür, mit welchem Rechte der Name verändert wurde und warum der Ort in das Komitat Bars verlegt wurde.

Der zweite Fall wird von EMERICH VON FRIVALDSZKY erwähnt in seinem „*Jellemző adatok etc.*” (v. den Quellennachweis) betitelten Werke pag. 10 und 24. An ersterer Stelle schreibt er: „sie besucht im Winter auch die Komitate Oberungarns, wo sie manchmal auch den Sommer verbringt und brütet”, an der anderen aber, dass er im Alliongebirge — es kann

a tojó fiókáit fészkökből kirepíté“. Ugyanekkor sikerült is két darabot szereznie. Bár a későbbi irodalom ezekről nem vett tudomást, mégis az első teljesen hiteles fészkelés megállapítása után, most felveendőknék vélem, annál is inkább, mert az említett helyek a későbbben felfedezett fészkelési területekbe tartoznak, még pedig azokba, a hol leggyakrabban fészkel az urali bagoly, t. i. Krassó-Szörény és részben Ung és Zemplén megyék területére.

A tudománytól előirt összes biztossági követeléseknek megfelelően, végre HRABÁR SÁNDOR állapította meg az első biztos fészkelést. 1902-ben június végén Ugaron (régébbi neve Ublya, Zemplén megye) talált egy fészket két fiókéval és ugyancsak 1902 július havában egy idei fiókát Nagylázon, (Ung megyében) (Természettud. Közl. 1903. pag. 524.). Utána közölte LINTIA DÉNES, hogy 1903 április 4-én Padina Matejon (Krassó-Szörény megye) talált 5 fiókát egy fészekben, továbbá hogy 1904 június 29-én Stájerlakról (Krassó-Szörény m.) is kapott egy idei fiókát; utóbbi a Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került. (Természettud. Füzetek 1904. pag. 97.) Ugyancsak itt van egy 1904 aug. 14-én kézrekerült fióka Károlyfalváról (Krassó-Szörény megye). Ezek alapján már most bebizonyított fészkelési esetnek vehetjük CZYRK EDE adatát is (Aquila IV.); ugyanis 1890 ápr. 19-én egy nőtényt lőtt Vajdarécsén (Fogarás megye), melynek kotló foltja volt.

Az idei esetekkel kapcsolatosan még újabb fészkelési eseteket jelentettek be megfigyelőink. Így HAUSMANN ERNŐ szerint gyakran fészkel Brassó megyében, nevezetesen a Tömösi és Ósánczi szorosokban és Barczarozsnyón; utóbbi helyről 1906 aug. 12-én két fiatalot kapott. Némely évben nagyon gyakori Brassó megyében. KUNST KÁROLY ugyancsak 1906-ban június havában kapott egy fiatalot Nagypestényről (Hunyad megye). GRÓF MALLÁTH JÓZSEF szerint fészkel Dolnji Miholjac (Verőcze megye) és Leányvár (Zemplén megye) erdeiben. GAJDÁCS MIHÁLY jelentése szerint fészkel a Békésesaba melletti Gerlai erdőben. DÉNES GÉZA már 1889 júniusában talált két éppen kirepült fiókát szüleik társaságában a Runa havason (Sipot

nur der Berg neben Orsova sein — eine ganze Familie antraf. „als das Weibchen eben die Jungen aus dem Neste führte“. Es gelang ihm bei dieser Gelegenheit auch zwei Exemplare zu erlegen. Obwohl die spätere Litteratur diese Daten nicht zur Kenntnis nahm, so glaube ich dieselben nach der Konstatierung des ersten völlig sicheren Brütens jetzt doch aufnehmen zu müssen, und dies umso mehr, als die erwähnten Gebiete in die später entdeckten Brutgebiete fallen, n. zw. in jene, wo die Uraleule am häufigsten brütet, nämlich in das Komitat Krassó-Szörény und teilweise auch in die Komitate Ung und Zemplén.

Das erste verbürgte Brüten wurde von ALEXANDER HRABÁR konstatiert. Ende Juni 1902 fand derselbe in Ugar (der frühere Name ist Ublya, Kom. Zemplén) ein Nest mit 2 Jungen, und im Juli 1902 ein heuriges Junges in Nagyláz. Kom. Ung (Természettud. Közlöny, Jahrg. 1903 p. 523). Nach ihm berichtete DYOXIS LINTIA, dass er am 4. April 1902 in Padina Matej (Kom. Krassó-Szörény) in einem Neste fünf Junge fand, und dass er am 29. Juni 1904 aus Stájerlak (Kom. Krassó-Szörény) ein heuriges Junges erhielt, welches in die Sammlung des National Museums gelangte (Természettud. Füzetek, Jahrg. 1904 pag. 97). Ebendasselbst ist noch ein anderes Junges, welches am 14. August 1904 in Károlyfalva (Kom. Krassó-Szörény) gefangen wurde. Auf Grund dieser kann auch die Beobachtung von CZYRK (Aquila IV.) als Brutfall gelten; derselbe erlegte nämlich am 19. April 1890 ein Weibchen, welches Brutflecke hatte.

In den heurigen Berichten gaben unsere Beobachter noch mehr neue Brutgebiete an. So brütet die Uraleule nach ERNST HAUSMANN häufig im Komitate Brassó, namentlich in den Pässen von Tömös und Ósáncz, sowie bei Barczarozsnyó, von wo er am 12. August 1906 zwei juv. Exemplare erhielt. In manchen Jahren ist die Uraleule sehr häufig im Komitate Brassó. KARL KUNST erhielt ebenfalls im Juni 1906 ein Junges aus Nagypestény (Kom. Hunyad). Laut Graf JOSEPH V. MALLÁTH brütet sie in den Wäldern von Dolnji Miholjac (Kom. Verőcze) und Leányvár (Kom. Zemplén). Nach dem Berichte von MICHAEL GAJDÁCS brütet sie im Gerla-Walde bei Békésesaba. GÉZA DÉNES fand schon im Juni 1889 zwei eben flügge

völgy) Ung megyében, s MATUSOVITS KÁROLY ennek valamint HRABÁR SÁNDOR adatának betetőzéseképpen azt jelenti, hogy „az urali bagoly Ung megyében az előlegységektől kezdve az ország határáig *állandó madár*”. SZIKLA GÁBOR 1895-ben talált egy még fejletlen példányt az eszéki gimnázium gyűjteményében, a mely valószínűleg valamely horvátországi fészkelőhelyről való.

Mint hogy az urali bagoly fészkelése már elég tekintélyes adat alapján van bebizonyítva, azért most már fészkelésre következtethetünk a költési időszakba eső adatokból is, valamint azokból, a melyek minden valószínűség szerint még nem vonatkozhatnak északi költözőkődökre. Mint hogy a költési időszak CZYNEK és LINTIA szerint már áprilisban jól előre haladott, azért az április elejétől ca augusztus végéig terjedő adatokat úgy vehetjük, hogy azok az itt költött vagy kiköltött példányokra vonatkoznak. Az ebbe az időszakba eső adatokat az általános felsorolásban *cursiv* nyomással tüntettem fel s így újabb kimutatásukat mellőzöm, csak a CERVA FRIGYES-től kapott adatot említem föl itt, mint hogy 1907 júl. 31-éről való, a mely alkalommal *Carlopagón* (Lika Krbava m.) lőttek egy urali baglyot. Valamennyit számbavéve a fészkelési esetek száma összesen 47, a melyek közül 6 esik Horvátországra, 1 a Dumántúlra, 3 az Alföldre, 31 a keleti hegyvidékre és 6 az északi hegyvidékre. Ezek alapján tehát az urali bagoly klasszikus hazája Magyarországon a keleti hegyvidék, a mit az összes előfordulási esetek viszonylagos eloszlása is bizonyít. A 213 előfordulási hely ugyanis a következőképpen oszlik meg: 23 esik Horvátországra, 11 a Dumántúlra, 40 az Alföldre, 99 a keleti hegyvidékre és 40 az északi fel- földre.

Ha tekintetbe vesszük azt, hogy az urali bagoly tisztára a legritkábban járt és legnehezebben hozzáférhető őserdőkben fészkel s hogy eunélfogva a fészkelési eseteknek csak igen kis százaléka jut nyilvánosságra, úgy a 47, eddigi részben bebizonyított, rész-

gewordene Junge in Gesellschaft ihrer Eltern auf der Runaalpe (Sipot-Tal) im Komitate Ung. und KARL MATUSOVITS berichtet in Ergänzung dieser, sowie ALEXANDER HRABÁRS Beobachtung, dass „die Uraleule im Komitate Ung von den Vorgebirgen an bis zur Landesgrenze ein *Standvogel* ist“. Schliesslich fand GABRIEL SZIKLA im Jahre 1895 ein noch unentwickeltes Junges in der Sammlung des Gymnasiums zu Eszék, welches wahrscheinlich irgendeinem kroatischen Brutplatze entstammt.

Indem das Nisten der Uraleule schon auf Grund eines beträchtlichen Materiales bewiesen ist, so darf jetzt schon auch auf Grund solcher Vorkommen auf das Brüten geschlossen werden, welche in die Brutzeit fallen, und ein nördliches Einwandern noch höchst unwahrscheinlich erscheinen lassen. Indem das Brüten nach CZYNEK und LINTIA im April schon bedeutend fortgeschritten ist, so können die vom Anfang April bis Ende August reichenden Daten als auf hier brütende oder ausgebrütete Exemplare bezüglich angenommen werden. Die in diesen Zeitraum fallenden Daten wurden in dem allgemeinen Verzeichnisse durch *cursiven* Druck hervorgehoben, weshalb von einem neueren Verzeichnisse abgesehen wird. Es möge hier nur noch das Datum erwähnt werden, welches von FRIEDRICH CERVA stammt, laut welchem am 30. Juli in Carlopagó (Kom. Lika Krbava) eine Uraleule erlegt wurde. Falls alle in Betracht gezogen werden, so ergeben sich 47 Brutfälle, von welchen 6 auf Kroatien, 1 auf das Hüggelland jenseits der Donau, 3 auf die grosse Tiefebene, 31 auf die östliche und 6 auf die nördliche Erhebung entfallen. Auf Grund dieser Daten ist daher die östliche Erhebung die klassische Heimat der Uraleule in Ungarn, was auch durch die Verteilung der Daten über das Vorkommen bewiesen wird. Die 213 Daten über das Vorkommen verteilen sich nämlich folgendermassen: 23 entfallen auf Kroatien, 11 auf das Hüggelland jenseits der Donau, 40 auf die grosse Tiefebene, 99 auf die östliche und 40 auf die nördliche Erhebung.

Wird in Betracht gezogen, dass die Uraleule ausschliesslich in den am seltensten besuchten und am schwersten zugänglichen Erwäldern brütet, und dass deshalb nur ein geringes Prozent der Brutfälle zur Kenntnis gelangt, so kann auf Grund dieser 47, teils

ben valószínű fészkelésre támaszkodva kimondhatjuk annak a lehetőségét, hogy az idén feltűnő nagy számban jelentkezett urali baglyok legalább is túlnyomó nagyrészen honi példányok voltak. Azt már régebben tudjuk, hogy az urali baglyok őszkor rendszeren lejönnek kisebb-nagyobb számban az alacsonyabb vidékekre s így már most csak az a kérdés, hogy micsoda okok hatottak közre, hogy az idén oly tömegesen hagyták oda a magasabb vidékeken levő fészkelő területeiket. Ha sikerül erre elfogadható okot találni, úgy biztosra vehetjük, hogy az idei tömeges megjelenés nem idegen invázió eredménye.

Ismeretes dolog, hogy az urali bagoly a hideg ellen igen edzett madár, csak hogy az idei abnormisan szigorú és különösen havas tél a táplálkozási viszonyait befolyásolhatta igen kedvezőtlenül s ezért elsősorban itt kell keresni az okot. Az 1906/07 telén elejtett urali baglyok az egyes hónapok szerint a következőképpen oszlanak meg: 1906 szeptember 7, október 12, november 19, december 19 darab, 1907 január 36, február 22, márczius 31 darab.

A megfelelő hónapok időjárása RÓNA ZSIGMOND szerint (*Természettud. Közlöny* 1906. és 1907. évfolyamában) a következőképpen alakul: 1906 augusztusában a hőmérséklet a normálison alul maradt: szeptember havában a hőmérséklet a normálison tetemesen alul maradt, szeptember 25—27-ike körül pedig sok helyen hó és fagy volt, a mi ebben a hónapban fölötté ritka; októberben a hőmérséklet ismét a normálison alul maradt; november hava azonban szokatlanul enyhe volt; december hava nagyon bővelkedett havazásokban, de Erdélyben a rendesenél magasabb hőmérséklet uralkodott s csak december 31-én terjedt az igazi fagy keletről nyugat felé, 1907 január havát nagy hóbőszég és minimális hőmérsékek jellemzik; a Kárpátokban majdnem elérte azt a határt, a meddig a hideg egyáltalában menni szokott nálunk (Botfalva — 36 °C); február hava igen zord volt, úgy hogy alig volt még ennyire hideg februárius Magyarországon; márczius havában különösen Erdélyben abnormis hideg uralkodott, úgy hogy 50—60 év óta nem volt ilyen hideg márczius; a

bewiesenen, teils wahrscheinlichen Brutplätze die Möglichkeit ausgesprochen werden, dass die heuer in auffallend grosser Menge erschienenen Uraleulen wenigstens zum grössten Teile einheimische Vögel waren. Es ist schon seit längerer Zeit bekannt, dass die Uraleulen im Herbst gewöhnlich in grösserer oder geringerer Anzahl die tiefer gelegenen Gebiete aufsuchen, und es bleibt daher nur noch die Frage zu beantworten, welchen Ursachen es zuzuschreiben ist, dass sie gerade heuer ihre höher gelegenen Brutgebiete in solch grosser Anzahl verliessen. Gelingt es, eine annehmbare Ursache nachzuweisen, so kann es als bestimmt angenommen werden, dass das heurige Massenerscheinen nicht das Resultat einer fremden Invasion ist.

Es ist bekannt, dass die Uraleule ein gegen Kälte sehr abgehärteter Vogel ist, doch dürfte der heurige abnorm strenge und überaus schneereiche Winter die Nahrungsverhältnisse derselben in ungünstiger Weise beeinflusst haben, und muss deshalb in erster Linie hier die Ursache gesucht werden. Die während des Winters 1906/7 beobachteten Uraleulen verteilen sich auf die einzelnen Monate wie folgt: Sept. 7, Okt. 12, Nov. 19, Dez. 19, Jan. 36, Feber 22, März 31 Stück.

Die Witterung der entsprechenden Monate gestaltete sich nach SIGISMUND RÓNA (*Természettud. Közlöny* Jahrgänge 1906 und 1907) folgendermassen: Schon im August 1906 blieb die Temperatur unter der normalen, im September blieb dieselbe bedeutend unter der normalen, und am 25—27. gab es an vielen Stellen Schnee und Frost, was in diesem Monate zu den grössten Seltenheiten gehört; im Oktober blieb die Temperatur wieder unter der normalen, der November war jedoch ungewöhnlich mild. Der Dezember war ungemein schneereich, doch herrschte in Erdély eine höhere Temperatur als die normale, und erst am 31. verbreitete sich starker Frost von Osten nach Westen. Der Jänner 1907 wird durch ausserordentlichen Schneereichtum und durch minimale Temperaturen charakterisiert: in den Karpaten erreichte die Kälte fast die extreme Grenze (in Botfalva z. B. — 36 °C). Der Feber war ungemein rauh, so dass noch kaum ein so kalter Feber in Ungarn herrschte. Im März herrschte besonders in Erdély ganz abnorme Kälte, so dass seit

hőmérséklet több mint 10 fokkal maradt a normális alatt. Végül rendkívül zord volt április hava is, melynek hőmérséklete szintén 2 fokkal volt alacsonyabb a rendesnél.

1906/07 telére tehát óriási hótömegek s az a körülmény jellemző, hogy a hőmérséklet szinte állandóan és tetemesen alacsonyabb volt a normálisnál; ezt a tényt tehát elfogadhatjuk az urali bagoly tömeges megjelenésének kulcsául. Ez a nagy hőcsökkenés különösen az 1907. év elejére jellemző. Evvel teljesen összevág az a tény, hogy 1906 utolsó négy hónapjában 57 urali bagolyt figyeltek meg, 1907. év első három hónapjában pedig 89-et, vagyis 1907-ben havonta átlag kétszer annyit, mint 1906-ban. A hőmérséklet leszállása mellett a nagy hótömegek is lényegesen hozzájárultak ehhez a tömeges megjelenéshez. Különösen feltűnő volt ez márcziusban, mikor még 31 urali bagolyt figyeltek meg, a mi úgy magyarázható, hogy az óriási hótömegek lassú olvadása miatt még nem foglalhatták el rendes időben, rendes fészkelő helyeiket s ez belenyúlt még április hónapjába is, a mikor szintén még 12 darabot jeleztek. Az a tény, hogy 1907 elején a legnagyobb hideggel egyidejűleg jelentkezett a legtöbb urali bagoly s hogy még márcziusban is oly nagy számban volt látható az alacsonyabb vidékeken, különösen rendes fészkelési területén. Erdélyben, véleményem szerint egyenesen azt bizonyítja, hogy az idej tömeges megjelenés nem volt idegen invázió eredménye.

Az idegen invázió ellen szól az a körülmény is, hogy az 1906/07 telén megfigyelt urali bagolyok csak a fészkelő területeik közvetlen szomszédságában lévő alacsonyabb vidékeket árasztották el. Így pl. az Alföld felé a legnyugatibb előfordulási pont Hódmezővásárhely, tehát a Tiszát nem lépte túl. Azon túl kelet felé csak Bihar és Arad megyékben találhatók, valószínűleg azok, a melyek a Bihar-hegység nyugati lejtőiről szorultak le,

50–60 Jahren keine derartige Kälte im März notiert wurde: die Temperatur blieb mehr als 10 Grade unter der normalen. Schliesslich war auch der April sehr rauh, und verblieb die Temperatur auch hier 2 Grade unter der normalen.

Den Winter 1906/7 charakterisierten daher kolossale Schneemassen, sowie der Umstand, dass die Temperatur fast ständig und bedeutend unter der normalen verblieb: diese Tatsache kann daher als Schlüssel der massenhaften Erscheinung der Uraleulen angenommen werden. Dieses bedeutende Sinken der Temperatur ist besonders für den Anfang des Jahres 1907 charakteristisch. Dem entspricht vollkommen die Tatsache, dass in den letzten vier Monaten des Jahres 1906 nur 57 Uraleulen beobachtet wurden, in den drei ersten Monaten des Jahres 1907 aber 89, also im Jahre 1907 im Durchschnitte monatlich noch einmal so viel als im Jahre 1906. Neben der Temperaturabnahme trugen auch die grossen Schneemassen sehr viel zu diesem massenhaften Erscheinen bei. Es war dies besonders im März sehr auffallend, als noch 31 Uraleulen beobachtet wurden, was auf die Weise erklärt werden kann, dass sie infolge des langsamen Schmelzens der kolossalen Schneemassen ihre gewöhnlichen Brutplätze nicht zur gewöhnlichen Zeit besiedeln konnten; es reichte dies auch noch in den April hinüber, aus welchem Monate ebenfalls noch 12 Exemplare gemeldet wurden. Die Tatsache, dass die meisten Uraleulen Anfang 1907 mit der grössten Kälte gleichzeitig erschienen, und dass sie auch noch im März in so grosser Anzahl in den tiefer gelegenen Gebieten zu sehen waren, besonders in ihrem gewöhnlichen Brutgebiete, in Erdély, ergibt meiner Meinung nach den direkten Beweis, dass das heftige Massenerscheinen nicht die Folge einer fremden Invasion war.

Gegen eine fremde Invasion spricht auch der Umstand, dass die im Winter 1906/7 beobachteten Uraleulen nur die in der nächsten Umgebung ihrer Brutplätze befindlichen tiefer gelegenen Gebiete besuchten. So ist im grossen Tieflande der westlichste Punkt Hódmezővásárhely: der Tiszafloss wurde daher nicht überschritten. Weiterhin sind sie nur in den östlicheren Komitaten Bihar und Arad zu finden, wahrscheinlich diejenigen, welche

Temes megyében is sok volt, valószínűleg azok, a melyek Krassóban fészkelnek. Torontál, Bács-Bodrog, Pest, Jász-Nagy-Kun-Szolnok, Békés, Borsod megyékben nincs és Hajdú, Szabolcs és Szatmár megyékben is csak szórványosan; ezek már nincsenek a fészkelési terület szomszédságában. Az Ung és Zemplén megyékben fészkelők alig mennek túl a két megye sík területén, az erdélyi fészkelők pedig csak a nagyobb folyóvölgyekbe a Mezőségbe és a Barezáságba szállanak le. A dunántúliak valószínűleg részben a stíriai hegyekből, részben Horvátországból valók. Térképre vetve a fészkelési területeket és az 1906/07. évi téli előfordulásokat, úgy egész világosan kitűnik, hogy ezek a fészkelési területek közvetlen közelébe sorakoznak, a miből kétségtelenül kiviláglik az, hogy honi példányok voltak, a melyeket csak a szokatlan hideg és óriási hőtömegek kényszerítettek ily nagy számban arra, hogy megélhetés céljából felkeressék az alacsonyabban fekvő emberlakta helyeket. Elképzelhetetlen dolog, hogy tömeges idegen inváziónál csak ezeket a helyeket látogatnák meg a vendégek, bizonyára egyenletesebben szállának meg az országot, esetleg annak egyes részeit.

Az 1906/07. évi téli megjelenés tehát számszerű adatok alapján bizonyítja azt az eddig is sejtett tényt, hogy *az urali bagoly rendszeres és gyakori fészkelő madár Magyarországon, különösen pedig a déli, keleti és északkeleti Kárpátokban.* Az országos felvétel sok új fészkelési területet hozott nyilvánosságra, egész élesen körvonalazta az urali bagoly földrajzi elterjedését hazánkban s így teljes sikerre vezetett.

Evvel végeztem is, de függelékül még ide fűzök néhány érdekesebb megfigyelést, a melyeket szintén az országos felvétel alkalmából kaptunk. Így FEKETE ANDOR megfigyelte, midőn fáczánjérczét üldöztte az urali bagoly. SZÜTS BÉLA főleg apró madarakat talált a gyomrában, egyikben fáczánt

von den westlichen Hängen des Bihargebirges herabgedrängt wurden. Im Komitate Temes wurden auch viele beobachtet, wahrscheinlich diejenigen, welche im Kom. Krassó-Szörény brüten. In den Komitaten Torontál, Bács-Bodrog, Pest, Jász.-N.-K.-Szolnok, Békés, Heves, Borsod wurden keine beobachtet, und auch in den Komitaten Hajdú, Szabolcs und Szatmár nur vereinzelt; diese liegen schon nicht mehr in der Nachbarschaft der Brutplätze. Die in den Komitaten Ung und Zemplén brütenden gehen kaum über den ebenen Teil dieser Komitate hinaus, die in Erdély brütenden aber steigen hauptsächlich nur in die grösseren Flusstäler, sowie in die Mezőség und Barezáság hinab. Diejenigen aus dem Hügellande jenseits der Donau entstammen wahrscheinlich teilweise den steierischen Alpen, teilweise den Brutplätzen in Kroatien. Macht man eine kartographische Darstellung von den Brutplätzen und von den Vorkommen während des Winters 1906/7, so lässt es sich ganz klar ersehen, dass sich diese unmittelbar um die Brutplätze anreihen, woraus sich unzweifelhaft ergibt, dass es einheimische Exemplare waren, welche nur durch die abnorme Kälte und die ungeheuren Schneemassen dazu gezwungen waren, behufs ihrer Ernährung die tiefer gelegenen, von Menschen bewohnten Gebiete aufzusuchen. Es ist unmöglich sich vorzustellen, dass bei einer fremden Invasion nur diese Gebiete von den Wintergästen besucht würden, dieselben würden das Land, eventuell gewisse Teile desselben jedenfalls gleichmässiger überfluten.

Dieses Erscheinen im Winter 1906/7 beweist daher auf Grund von Zahlenangaben die bisher schon geahute Tatsache, *dass die Uraleule in Ungarn ein regulärer und häufiger Brut- und Standvogel ist, besonders aber in den südlichen, östlichen und nordöstlichen Karpathen.* Die Landesaufnahme brachte viel neue Brutplätze zur Kenntnis, und ergab eine genaue Bestimmung der geographischen Verbreitung der Uraleule in Ungarn, und kann daher als ganz erfolgreich bezeichnet werden.

Nun wäre ich auch fertig, doch füge ich noch gleichsam als Anhang einige interessante Beobachtungen hinzu, welche wir ebenfalls bei Gelegenheit der Landesaufnahme erhielten. So beobachtete ANDOR FEKETE, wie die Uraleule eine Fasanenhenne verfolgte; BÉLA

is, másokban pedig elhullott őzmaradványokat: MEDRECKZY ISTVÁN egereken kívül vakondot talált a gyomrukban, sőt bagolyfoszlányokat is, egy megsebzett bagoly pedig *Syrnium aluco*-t ejtett ki karmai közül. LOSSONCZY GYULA két ízben *Otus vulgaris*-t talált a karmai között; SZEMERE LÁSZLÓ pedig azt figyelte meg, hogy főleg vetési varjakkal és házi galambokkal táplálkozott: DR. ZILAH KISS ENDRE a fogságban tartott példányát varjakkal etette, a melyeket pillanat alatt tépett szét. Az urali bagoly vakmerőségére jellemző DÉNES GÉZA megfigyelése: a két szülő megtámadta azt az erdőört, a ki kézre akarta keríteni a fiókákat. Rászállottak a hátára és körmeiket mélyen belevágták a hónalj alatti vastag húsba, úgy hogy erősen összevérezték, botokkal kellett őket a hátáról elvergelni.

Végül csak az a kellemes kötelességem marad, hogy a M. O. K. nevében hálás köszönetet mondjak mindazoknak, a kik közreműködtek abban, hogy a magyar madártanak ezt a még függőben volt kérdését legalább ebben a terjedelemben is megoldhattuk.

v. SZÜTS fand in ihrem Magen hauptsächlich kleine Vögel, in einem auch Fasanenreste, in einem anderen Reste eines gefallenen Rehes, STEPHAN V. MEDRECKZY fand ausser Mäusen auch Maulwürfe, sogar auch Eulenreste im Magen der Uraleulen, ein angeschossenes Exemplar aber liess eine *Syrnium aluco* fallen. JULIUS V. LOSSONCZY fand zweimal *Otus vulgaris* in ihren Fängen, LADISLAUS V. SZEMERE aber beobachtete, dass sie sich vorwiegend von Saatkrähen und Haustauben ernährte. DR. ANDREAS V. KISS zu Zilah fütterte eine Uraleule in der Gefangenschaft mit Saatkrähen, welche sie in einem Augenblicke zerriss. Für die Kühnheit der Uraleule ist die Beobachtung von GÉZA DÉNES charakteristisch; die beiden Eltern griffen den Forstwart, welcher die Jungen fangen wollte, an. Sie flogen auf seinen Rücken, schlugen ihre Fänger tief in das Fleisch unter dem Schulterblatt ein, so dass derselbe stark blutete: man musste sie mit Stöcken von ihm vertreiben.

Zum Schlusse verbleibt mir nur noch die angenehme Pflicht im Namen der U. O. C. allen jenen herzlichsten Dank zu sagen, durch deren Mitwirken es mir möglich wurde, diese noch in Schweben gewesene Frage der ungarischen Ornithologie wenigstens in dieser Masse zu klären.